

MARTIN PALÚCH

A szlovák film a lockdown idején¹

A restriktív járványügyi intézkedések Szlovákiában a társadalmi és kulturális élet korlátozása terén mindjárt a kór első eseteinek megjelenésekor, 2020 márciusában éreztetni kezdték hatásukat. A bevezetett rendelkezések súlya ránehezedett az összes szférára, beleértve a filmes képzést, a filmgyártást, a filmipart és filmkultúrát általában. Negatívan érintette a filmipari vállalkozások és a nyilvános vetítések teljes láncát kezdve a kidolgozás alatt álló új projektekkel egészen a megvalósítottakig vagy az utómunkálatok fázisában levőkhöz, ide számítva a marketingstratégiákat és a terjesztési terveket is. Különösen érintette a mozik üzemeltetőit, akik kénytelenek voltak úgymond egyik napról a másikra bezárni. A rendszeres filmfesztiválok és -szemlék – megszokott időpontjaik tologatására vagy törlésére kényszerülő – szervezői sem örvendeztek. A filmipar minden folyamata erősen megsínylette a kaotikusan előterjesztett tiltásokat és korlátozásokat. Megállt az idő, és a lehetőségekhez mért, ilyen-olyan alkalmazkodás az adott helyzethez csupán fokozatosan indult meg.

A 2020-as első és a 2021-es második hullám lecsengése után a helyzet ősszel, télen és tavasszal ismét romlani kezdett. Csak 2022 tavaszi hónapjainak múltával mutatkozott remény a tartós javulásra, amikor a többfázisos és tömeges oltást követően a betegség lassan visszaszorult. Teljes erővel újraindult az összes ideiglenesen blokkolt tevékenység, ez alól a filmgyártás és filmipar sem volt kivétel. Megérett az idő az adatok és kényszerű változások mérlegelésére, valamint a veszteségek számszerűsítésére.

Mi is történt az utóbbi huszonnégy hónapban, és milyen negatív következményekkel járt ez a szlovák filmpiacra nézve? E kérdésekre részleges válaszokat ad az áttekinthetően feldolgozott és nyilvánosságra hozott soron következő statisztikai összegzés, mely *Správa o stave slovenskej audiovizie v roku 2021²* (szabad fordításban: *2021. évi jelentés a szlovák audiovizuó állapotáról*) címmel jelent meg. Komplex képet nyújt és összeveti a 2020-as és 2021-es év kulcsfontosságú mutatóit a támogatások mértéke, a filmgyártás, a bevételváltozások, a mozik üzemeltetése és a fesztiválszervezés szempontjából, illetve koncentrált formában dokumentálja a pandémia ártalmas hatásait a szlovák filmre és a szlovákiai filmiparra.

2021-ben Szlovákiában összesen tizennégy egész estét betöltő játékfilm készült. Abból egy 100%-ban szlovák, kettő többségi, egy paritásos (félíg szlovák, félíg cseh) és tíz kisebb részben szlovák koprodukció. Összesen tíz egész estés dokumentumfilm

¹ The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe. This publication is the part of the project „RETURN TO THE FUTURE – art, culture and new media in Central Europe after the pandemic”. / A projekt a cseh, a lengyel, a magyar és a szlovák kormány közös támogatásával jött létre a Nemzetközi Visegrádi Alap pályázata keretében. Az Alap küldetése az, hogy elősegítse a fenntartható regionális együttműködés eszméit Közép-Európában. A fenti közlés a „Vissza a jövőbe – művészet, kultúra és új média Közép-Európában a világiárvány után” című projektum része.

² Elérhető: <http://www.cedslovakia.eu/clanky/sprava-o-stave-slovenskej-audiovizie-v-roku>

készült – három szlovák, négy többségi és három kisebb részben szlovák. Ezen kívül megjelent két egész estés animációs mozifilm is kisebb részben szlovák részvétellel. Az egész estés filmek száma összesen huszonhat.

Érdekesnek tűnik a vetítések napjainak mutatója. A vilájárvány előtt, 2019 folyamán egyetlen napon sem voltak kénytelenek zárva tartani a mozik. A járvány első évében, 2020-ban 116 napon át, 2021-ben, a második járvány sújtotta évben 173 napon át, azaz közel fél évig kellett zárva tartaniuk. Megjegyzendő, hogy az egyes intézkedések bizonyos járásokban való megszüntetése után is korlátozták a mozik befogadó-képességét a megengedett ülőhelyek száma vagy a nézők egymástól való kötelező távolságtartása alapján. Némely több teremmel rendelkező mozik, főleg a multiplexek egyáltalán nem vetítettek e lazítások időszakában sem, mivel helységeikben továbbra is érvényben volt a frissítők árusításának tilalma. A legnagyobb amerikai társaságok ezzel egy időben – elkerülendő a kereskedelmi kockázatot – lemondták blockbustereik tervezett bemutatóit. Ki akarták várni a filmterjesztés feltételeinek világméretű javulását.

Minden említett jelenség természetesen megmutatkozott a vetített alkotások nézettségén, a szlovák mozikban vetített szlovák filmekén nemkülönben. Míg 2019-ben 1 075 129 néző ült be a moziba szlovák filmet nézni, 2020-ban számuk 775 487-re csökkent, 2021-ben pedig szó szerint lezuhant: elenyésző 201 629-re.

A szlovák filmek bruttó bevételeiben ez a következőképpen nyilvánult meg: a 2019-es közel 6 000 000-ról huszonnégy hónap alatt zsugorodtak a 2021. év nem egészen 1 160 000 eurójára. Olyan abszurd helyzetek is előálltak, amikor például az egyik napon sor került egy új szlovák film disztribúciós bemutatójára, másnap pedig egy kormányhatározattal bezárták Szlovákia egész területén az összes mozit. Az egyes alkotások emiatt ismételt bemutatásra szorultak, beleértve a kampányok újraindítását és az egyazon filmre vonatkozó reklámköltségekbe való dupla beruházást a terjesztő cég részéről.

Az összes terjesztésben lévő filmtétel teljes látogatottsága ugyancsak történelmi zuhanást produkált: „2021-ben a szlovák mozikban az összes vetített filmnek 2 037 942 nézője volt, tehát 13,82 százalékkal kevesebb, mint a 2020-as esztendőben. Ráadásul ez 1993 óta a legkisebb nézőszám. A teljes bruttó bevételek évközi csökkenése 12 351 176 euróra 11,56 százalékos volt. Míg 2020-ban Szlovákia azon országok közé tartozott, amelyekben a látogatottság csökkenése nem érte el az európai átlagot, 2021-ben a szlovák mozikban mutatkozott Észtország és Hollandia után a harmadik legnagyobb évközi nézőszám-csökkenés.”³

E tendenciával párhuzamosan fogyott mozijainkban a szlovák filmek vetítéseinek száma. Míg 2019-ben összesen 26 471 vetítésre került sor, 2020-ban már csupán 17 086-ra, a következő, 2021. esztendőben pedig a naptári évre jutó vetítések mennyisége szinte pontosan megfelelőződött: számuk 9622-re zuhant.

A sztenderdnek nem tekinthető helyzet adekvát reakciót kívánt innovatív megoldások és kampányok formájában. Bizonyos terjesztők a mozik bezárásának idején az alternatív VoDstreaming szolgáltatások bevezetése mellett döntöttek, hogy a virtuális mozi termeknek hála egyszerűen ne veszítsék el a kapcsolatot a nézőkkel, másrészt pedig

³ Uo.

legalább részben szánják a katasztrofális bevételkiesést. Találhatunk köztük olyan társaságokat is, amelyek terjesztőként zömmel a nem kommersz nézői igényekre összpontosítanak, ilyenek a Szlovák Filmklubok Szövetsége, a Film Europe vagy a Filmtopia.

Miközben a szlovák többségi gyártású filmek bemutatóinak száma a mozikban 2010-től rendszeresen növekedett – 2010-ben csak négyet tartottak (a kisebb részben szlovák gyártásúakkal összesen kilencet), 2019-ben már huszonnégyet (a kisebbségi gyártásúakkal együtt negyvenhármat) –, 2020-ban számuk tizenegyre csökkent. Ekkor a bemutatók száma a kisebbségekkel húsz volt. 2021-ben ismét enyhe növekedést tapasztalhattunk: tizenhat filmet mutattak be (összesen a koprodukciókkal harmincat, ez a szám tartalmazza a régebbi művek ismételt premierjeit).

„Az összes szlovák filmet, beleértve a kisebbségi koprodukciókat is 2021-ben 201 629 néző látta a mozikban (2020-ban 775 487, egy évvel azelőtt 1 075 129 néző). A mozilátogatók érdeklődése a hazai alkotások iránt egy év alatt 74,0 százalékkal esett vissza”.⁴

A helyzetre viszonylag gyorsan reagált az állami Audiovizuális Alap, mely több területen igyekezett maximalizálni a célzott támogatásokat. Például több új projektre vonatkozó alkotói ösztöndíj megítélésével és speciális, mozi-üzemeltetőknek és film-terjesztőknek szánt pénzügyi támogatások bevezetésével.

Ugyancsak dicstelen helyzetbe sodorta e világjárvány a kisebb-nagyobb szlovák fesztiválok és szemlék szervezőit. Ahogyan kontinensünk más országaiban is. Rendszeresen maradtak el már előkészített bemutató rendezvények (pl. Art Film Fest Košice, MFFK Febiofest), vagy pedig az elviselhető minimumra rövidültek, illetve adott évben műsoruk teljes egészében az online térbe szorult.

A filmstábokra vonatkoztak ugyan némely kivételek, és szigorú higiéniai feltételek betartása mellett forgathattak, ám kénytelenek voltak alkalmazkodni az érvényes korlátozásokhoz, és folyamatosan tesztelni a stábtagnak. Kockáztatva, hogy a csapat egyetlen pozitív teszthez miatt meg kell szakítani a forgatást, ami természetesen megdrágította és fékezte az egész gyártási folyamatot.

E nem kívánatos bizonytalanság uralta a tervezés és a stratégia alakításának minden formáját. Némely producerek és terjesztők ugyan elindították az új filmek bemutatóinak kampányait, de a dinamikusan változó járványhelyzet és a mozik folyamatos, a fertőzés járásonkénti vagy országos mértéke szerint előírt bezárása miatt végül kénytelenek voltak a filmek premierjét elhalasztani, a befektetett pénzeszközöknek búcsút mondani, majd megismételni a kampányt egy másik, megfelelőbb időszakban.

Ilyen okokból több alkalommal halasztottak el kész projekteket és bemutatókat alkalmasabb időpontokra, tehát az elsőként tervezett bemutató-időpontok elmaradtak. Ez az állapot felborította az adásszolgáltatókkal kötött megállapodásokat. Az RTVS (a szlovák közszolgálati televízió és rádió – a ford. megj.) esetében például, amely – tekintet nélkül a helyzetre – az állammal kötött szerződés és az érvényes megállapodások értelmében járt el, a filmet először a televízióban kellett bemutatni, csak ezt követően a mozikban. Ami feje tetejére állította az ambiciózus alkotások széles közönség elé tárásában megszokott eljárás fokozatainak szokásos sztenderdjeit. Normális körülmények között ugyanis külföldi filmfesztiválon lehet számítani az első bemutatóra. Majd a hazaira, amit a belföldi mozikban való vetítések követnek, csak ezután

⁴ Uo.

érkezik meg a film a televízió-képernyőkre. Végül a VoDstreaming szolgáltatások kínálatába kerül, vagy DVD hordozókon terjesztik. A világjárványnak köszönhetően egyes ritka esetekben ezek az íratlan szabályok sem voltak betarthatók.

Szlovák lockdown a filmvászonon

Amennyiben Szlovákiában olyan filmest keresünk, aki alkotóként vállalta a szlovák járvány-valóság tematikus feldolgozását, és szisztematikusan rögzítette pozitív és negatív hatásait a 2020–2022 években, csupán egyet találunk. Peter Pavlík elsőfilmes rendezőt, aki hivatását tekintve vágó, az egyik kommersz tévécsatorna alkalmazottja. Az állami Audiovizuális Alap támogatása híján amatőr körülmények között szánta rá magát két egész estés, a Covid19 járvány szlovákiai lefolyását reflektáló film forgatására. Az első a *7 829 km od Wu-Chanu* (szabad fordításban *Vuhantól 7829 km-re – a ford.*) című dokumentum volt 2021-ben. A másik egy 2022-es játékfilm, egy egészestés morbid szatíra, címe *OUCA – (NE)SKUTOČNÍ PRÍBECH* (szabad fordításban *KIZSBÁRÁNKA – /NEM/IGAZ TÖRTÉNET – a ford.*). Mindkettőre érvényes, hogy a rendező pályája szempontjából szerzői bemutatkozások.

A *Vuhantól 7829 km-re* című dokumentumfilm központi témája a Covid-járvány hatása a húszeszes kisvárosra, Rimaszombatra, amely a film egyik felirata szerint is Kishont és a legmagasabb munkanélküliséggel rendelkező szlovák járás központja, mely Vuhantól 7829 kilométerre fekszik. Vuhan ama hírhedt kínai város, ahol 2019 decemberében először jelent meg a koronavírus, s ahonnan ezt követően globális, gyilkos fertőzősként terjedt szét az egész világon.

Pavlík ezt a jelenséget időrendben vizsgálja, és elemzi hatásait a szlovákiai kisvárosra, Rimaszombatra, ahol ő maga is felnőtt, dolgozik és él. Szlovákiában az első fertőzött személyt már 2020 márciusának elején regisztrálták. Aztán az ország megjárta a lakosság vírussal való együttélésének kálváriáját. Az egyébként nyugodt kisvárosban a láthatatlan ellenséggel vívott harc képeit Pavlík gyakran kombinálja a pandémia hazai sajtó által festett mediális képeivel. Eloszlatandó a borús hangulatot, a külföldi közösségi hálóról is válogat. Így igyekszik hangsúlyozni az államilag elrendelt, teljeskörű lezárások által akaratlan házi őrizetre ítélt lakosok kreativitását. A médiák virtuális valóságába való átmenet és az „érintésmentes” digitális világba történő merülés a lockdown alatti élet szerves részévé vált. Elérte az élet minden területét, ide értve a munkahelyi, családi, iskolai, kulturális és társadalmi viszonyokat is. A dokumentumfilm formális alapja a távolságtartás elfogadása, valamint a mediális szféra és az egyénnel a járvány átvészeléséről folytatott párbeszéd közötti kontraszt. A felvetett témák szabad kommentálása találoan rögzíti, miként változott meg ezeknek a személyeknek az élete különös tekintettel a személyközi kapcsolataikra a családban, a munkahelyükön és a társadalomban. A háziőrizet rácsai mögüli valóságérzékelés látószögét a közösségi hálóról és a sajtóból átvett részletek egészítik ki. A korlátozások kiterjesztésével nő a reménytelenség, fokozódik az ellenállás, és erőre kap a politikusoknak és a lakosoknak a járványügyi előírások be nem tartásáért indított ellentámadása. Főleg azoké, akik termőtalajra lettek az álhírek és összeesküvés-elméletek terjesztésekor.

Mint ahogyan a világ egyéb részein, Szlovákiában sem volt ez másképpen. Az idő múltával a fertőzés néhány hullámban eszkalálódott, mígnem az első hullámot sikeresen vevő „jeles” országból Szlovákia világviszonylatban a 100 000 lakosra jutó halálözési statisztika első helyére nem került. E negatív mérleg egy év eredménye, 2021

márciusára értük el, tehát az első eset megjelenésétől számított 365 nap alatt. Az esztendő napjainak száma keretezi a filmben vizsgált időszakot, mely közben a Covid19-ben Szlovákiában elhunytak száma meghaladta a film helyszínéül szolgáló Rimaszombat lakosságának számát.

Pavlík egy éven át permanensen filmezte a járvány lefolyását, hogy dokumentálhassa annak a fertőzéssel szembeni intenzív harc közben megjelenő összes kísérő jelenségét. Előbb a maszkviselést és a teljes fertőtlenítést, majd a védőruhákat és a vesztegárat, végül az országos lezárásokat és a tömeges oltást. Az elégedetlenség ugyanolyan gyorsan nőtt, mint az egészségügyi alkalmazottakkal szemben tanúsított szolidaritás, olyan mértékben az elkeseredettség, amilyenben a remény, az elhalálozások száma, mint a gyógyulásoké, s végső soron a tudomány harca is a mindent elborító álhírekkel szemben. Pavlík meggyőzően kombinálja a nem ritkán tiltakozásokba torkolló nézetek halmazait. Sikeresen jeleníti meg az egymásnak ellentmondó érvek hálóját, mely lokálisan tükrözi a nem csupán Szlovákia más városaiban, de a világban is általánossá vált szituációt.

Sikeresnek bizonyult az a stratégia, hogy a járványt egy konkrét, első pillantásra jelentéktelen helyen, a lakosokkal folytatott párbeszéddek által térképezze fel az alkotó. A járvánnyal küzdő emberek élethelyzeteinek összeálló mozaikja ugyanis hűen adja vissza az ország egyszerű állampolgárainak tengődését.

A koronavírus-hisztéria 365 napos tagolásának köszönhetően elég széles kontextusban figyelhetjük a lakosság vírussal való, „szlovák módra” történő együttélésének lényeges momentumait és megnyilvánulásait. Pavlík szerzői vallomástételeinek rendezése érdekében a saját felvételei mellett különféle sajtóanyagokat is bevet. Merít az országos tévécsatornák híradásaiból, melyek a politikusok, önkormányzati tisztviselők vagy a régiók képviselőinek kijelentéseit prezentálják, de merít a helyi forrásanyagokból is, mint amilyeneket pl. a TV Rimava (*rimaszombati helyi tévéadó – a ford. megj.*) közvetített. A megszólaltatott személyek hivatás, életkor és társadalmi pozíció szempontjából képviselik a szlovák társadalom szélesebb spektrumát: tanítónő, újságíró, író, nyugdíjasok, kórházi dolgozó, roma, általános iskolás tanuló, énekesnő, Rimaszombatból az Egyesült Államokba emigráló nő, középiskolás, pap, népművelő stb. A rendező érzékletesen tolmácsolja általuk a konkrét érzéseket, vágyakat, veszteségeket, illúziókat és kiábrándulásokat, melyek a pandémia tapasztalatát, annak a különféle társadalmi és szociális rétegekhez tartozó egyénekre gyakorolt hatását árnyalják. E mozaik komplex módon ábrázolja a betegséggel való együttélés minden lényeges árnyalatát. Főleg a kényszerlezárások, karanténok, családon belüli kötelező távolságtartások, a távoktatás és az otthoni munka idején. Kísérőjelenségként megjelent a látogatás és a gyülekezés tilalma, a bolt- és cégbezárások, a kultúra és a sport kikapcsolása, egyes vállalatok csődje, valamint a fertőzéssel való otthoni küzdelem, amely nem egy esetben fatálisan végződött.

A vilá járvány legnegatívabb kísérőjelenségeihez sorolhatjuk az álhírek és az özszeesküvés-elméletek tömegét, melyek a korlátozó intézkedések szigorodásával egyre jobban elszaporodtak, és szó szerint előtörték az internetet, a közösségi hálókat. Megjelentek az önjelölt szakemberek, a névtelen vírustagadók, szkeptikusok, az oltásellenesek, az emberi jogok ügyében tiltakozó konspirátorok és a véleményszabadságért harcoló gyűlölködők. Mivel közülük Pavlík nem talált megfelelő adatköz-

lőt, e szürke zóna illusztrálásához szlovák politikusok nyilatkozatait használta fel, illetve az internetről származó legbizarrabb álhíreket alkalmazta közbülső, tagoló feliratokként.

El kell ismerni, Pavlík igyekezett drámai köntösbe öltöztetni motívumait, és dramaturgiai szempontból úgy tagolni a filmet, hogy tartalmazzon formális szüneteket, érzelmi túlzásokat és pátoszmentes poentírozást. Mindez tettenérhető a még járvány előtt forgatott, emberek sokaságát ábrázoló, szövegmentes nyitó képsorok és az őket követő, tipikusan a lezárásokat jellemző, teljesen kiürült utcaképek éles kontrasztjában. A köztársasági elnök asszony beszédébe Pavlík leleményesen vágja be a filmben megszólaltatott adatközlő arcát, ami azt a hatást kelti, mintha a lakosok a politikusok és tisztiorvosok sajtószerepléseit elszigetelt otthonukból figyelnék.

A rimaszombati járvány a szó jó értelmében Peter Pavlíkban találta meg filmes krónikását.

Szlovák konspirátor a filmbéli lockdown idején

Az *OUCA – (NE)SKUTOĽNÍ PRÍBECH* című, 2022-ben bemutatott morbid szatíra szintén csupán az alkotó, Peter Pavlík saját indíttatásának szülötte. Pavlík első játékfilmje egy ambiciózus és provokatív alkotás – a rendező a *7 829 km od Wu-Chanu* után még nem tartotta lezártnak a „világjárvány szlovák módra” témáját. Hogy célzatosabban és egyenesebben mutathasson rá a szlovákiai járvány bizonyos sajátosságaira és aspektusaira, a szatirikus hiperbolát választotta eszközüül. Ne feledjük, hogy a film a szigorú lezárások idején készült, emiatt elfogadható kisköltségvetésű megoldásnak mutatkozott az egésznet csupán telefonnal és drónnal felvenni. A főszerepet Pavlík magára osztotta, s még két közeli személyt vont be, élettársát és annak iskolaköteles lányát.

Az eredmény egy tragikomikus fekete vígjáték karikírozott, tipikus, túlzottan naiv egyénként megjelenő főszereplővel, akinek filmbéli karakterét a járvány termelte ki. Ő a középkorú, munkanélküli, tipikusan szlovák összeesküvéselemélet-terjesztő: Luboš (nevét Luboš Blaháról, a sajtóban elhíresült balos politikusról kapta⁵). A főszereplő színészi teljesítményét nézve műkedvelő benyomását kelti, a képi megformálás ugyancsak. Tekintettel azonban a tényre, hogy Luboš, az összeesküvéselemélet-terjesztő e filmben önmagát rögzíti saját, eltökélt, a Bill Gates konspirációja és a Gates által elterjesztett Covid19 betegség elleni harcának dokumentálása, valamint az egyéni szabadságért és az emberi jogokért vívott küzdelmének megörökítése céljából, félretehetjük ezeket a formális hiányosságokat. Vagy akár a szerzői szándéknak is tulajdoníthatjuk őket.

Luboš tipikus, állástalan összeesküvéselemélet-hívóként habzsolja az interneten található álhíreket. Az országos lezárás idején dolgozó lánytestvére lakásába van bezárva. A nő egyedülálló anya, maga neveli iskolaköteles lányát. A film cselekménye közvetlenül karácsony előtt játszódik 2021 decemberében, Rimaszombatban, vagyis a

⁵ Blaha szlovák parlamenti képviselőként is közismert internetes troll. Álhírek és összeesküvéseleméletek terjesztése, oltásellenessége, félretájékoztatásai, vállalhatatlan és gyűlölködő politikai nyilatkozatai miatt számos nyilvános kritika érte és éri, a Facebook 2022 júniusában sorozatos szabályszegések miatt megszüntette profilját. A Szlovák Tudományos Akadémia elnöksége – Blaha a SZTA Politikatudományi Intézetének alkalmazottja – kijelentései miatt jobb híján elhatárolódott tőle, mivel parlamenti mandátuma idején nem szüntethető meg a munkaviszonya – a ford. megj.

kijárást és a másokkal való személyes kapcsolatteremtés szigorú tilalma idején, amikor Luboš nyugalmát leginkább az államnak a normális, járvány előtti életbe való visszatérés okán a lakosság kötelező oltására irányuló törekvése zavarja meg.

Pavlík az így keretezett térbe helyezi jeleneteit, melyek különféle, a világhálón rendre megtalálható álhírek köre épülnek, s egyes emberek ama hitének megtestesülései, hogy a járvány egy puccs. Vagy például, hogy a polgárok célzott, szisztematikus csipeléséről van szó, valamint annak segítségével az emberiség tervezett és szervezett elpusztításáról. A fiktív karakter cselekvését a szerző e logikának veti alá. Az minden lehetséges módon igyekszik harcolni a rendszerrel, hamis oltási igazolást szerezni, lecserélni a vérért stb.

Luboš a tiltakozás és az ellenállás különféle módjait, fokozatait választja. Elutasítja a maszkviselést, leszidja az üzletvezetőt, verbális támadást intéz a munkahelyükről hazafelé tartó egészségügyi alkalmazottak ellen, megpróbálja megfertőzni magát, bizonyítandó, hogy a betegség nem is létezik. E harcával Rimaszombatban egyedül marad, csupán hűséges társa tart vele: Sputnik, az orosz vakcináról elnevezett kutya. Pavlíkot a neten és a közösségi hálókön terjedő álhírek ihlették meg, melyeket nem egyszer idéz a filmben. Elegendő számú ingerre lelt a főhős annyi cselekedetének felvonultatásához, amennyi kielégítően reprezentálja Luboš tevékenységét, gondolkodását és szemléletét, illetve ezek hátterét. Dacára annak, hogy hiperbolizált fikcióról van szó, a filmben elhangzó mondatok, gondolatok ismerősen csengnek számunkra. Hiszen találkoztunk velük a sajtóban, a politikusok nyilatkozataiban és az interneten.

A testvér, a leánygyermek és Luboš között gyakori a vita, sőt a viszály. Pavlík rámutat a nevelési szempontra – a gyerekek ugyanis sokszor kritikátlanul veszik át a közvetlen környezetükben élő emberek véleményét. E tekintetben most a racionálisabb anya van nagyobb hatással a gyermekre. Ő győz Luboš minden, a tények tagadására, a dolgok összeesküvés-elméletekkel való magyarázatára irányuló, megszállott igyekezete ellenére.

A fináléban Luboš a testvére tudta nélkül elviszi szüleit Besztercebányára kirándulni, ahol Rimaszombattal ellentétben, ha korlátozásokkal is, de megrendezték a karácsonyi vásárt. A film azzal ér véget, hogy Pavlík alias Luboš kilép konspirátor jelmezéből és tanulsággal szolgál a nézőknek. A szülők és Luboš is megfertőződtek. Előbbi kettő belehal a Covidba, utóbbi meggyógyul, de örökre elveszíti testvére bizalmát. Pavlík példabeszéde egy új, ellenállhatatlan inger megjelenésével ér véget, mely a visszaszoruló járvány idején egyetlen összeesküvéselmélet-hívőt sem hagyhat hidegen. Napról napra válik ugyanis az internetes áhírterjesztés következő alkalmas forrásává az ukrajnai háború.

A valószerűtlenül valóságos filmet jelenleg szórványosan vetítik, leginkább az alternatív terjesztői hálózatnak hála. Ha tehát valaki látni szeretné, annak a film Facebook-profilját érdemes figyelnie.

ARDAMICA ZORÁN fordítása

Leányfalu, 1950 k. (fotó: ifj. Ravasz László)

Egy „római jellem” – Bibó István portréjához és eszmei hagyatékához